

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BAZOVICA

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 118

9. julija 1944.

NAJNOVEJŠA VEST: ČLAN NAŠEGA ODBORA, DR. DRAGO MARUŠIČ, KOT ZASTOPNIK NARODNO-OSVOBODILNEGA GIBANJA V NOVI VLADI. (GLEJ STRAN 15).

NEKAJ BESED...

Živimo v izrednih časih in izrednih razmerah. Mnogo starih, tudi preizkušenih resnic je v teh časih odšlo v pozabo in zavrgli so jih celo ljudje, ki so bili nekdanji prvi borci za njihovo uveljavljanje in spoštovanje. Ena izmed takih resnic je pravica javnega mnenja. V dobi diktatur se je ta pravica borila na življenje in smrt za svoj obstanek. Cenzorji so ji zapirali usta, policaji razganjali ljudi, zapori so se polnili z njimi samo zato, ker niso poskakali diktaturi in jo poveljevali.

Ko je nastopil 27. marec so njegovi tvorcji označili narodno revolucijo kot spontani ljudski izraz proti samolastnemu paševanju ducata ljudi, ki so vodili državo v propast. Takrat so mnogi govorili in pisarili o svobodi, o enakopravnosti in o demokraciji. In vendar so ravno tisti, ki so takrat najbolj odpirali usta, kaj hitro pozabili na vse lepe besede in postopali v glavnem tako kakor njihovi predniki, seveda v kolikor so mogli v danih razmerah še obdržati oblast v svojih rokah. Upamo, da so po najnovejših dogodkih ti časi enkrat za vselej za nami. Ali diktatorske težnje se niso omejevale samo na vrhunce, pač pa segale globoko do samih narodnih korenin. Tam so se razbohotile in tam se uveljavljajo še danes. Tako smo v emigraciji dobili celo vrsto diktatorjev in diktatorčkov, ki so po svoje krojili zakon, v kolikor so se ga sploh držali in v kolikor niso posnemali svojega nekdanjega gospodarja, Božidarja Purića. S temi in podobnimi diktatorskimi igračkanji bo treba temeljito pomesti. Zakon mora dobiti svojo popolno veljavo, ne samo za najnižjega uradnička in vojaka, pač pa za vsakogar. Dobro in koristne navade, ki so jih napredni narodi uvajali in krepili stoletja, morajo zopet nazaj na staro mesto...

Mislimo, da bi se v javnem življenju tudi mi Slovenci morali vrniti nazaj v čase Levstika, Jurčiča in Sritarja, ki so v slovenski literaturi pomedli z Bleiweisovim paševanjem in z vso njegovo duhovno navlako. Tem trem slovenskim veljakom se ima slovenska literatura zahvaliti, da se je uvrstila med svetovno duhovno skupnost. Slovenski književniki — vsi po vrsti — so v zadnjih 80 letih priznavali blagodati kritične besede, se iz pozitivne kritike učili in z njo oplajali slovenska pokolenja. Zavedali so se, da pomeni svobodna beseda in svobodna ocena napredek, sproščenost in s tem solidnost slovenskega izobraženca. Sadovi take miselnosti in take

rodovitne vzgoje niso izostali. Slovenski narod je lahko ponosen na svojo inteligenco. Kar pa je veljalo za čisto književnost, ne more biti napak za vse javno življenje sploh. V vsaki skupnosti, v vsaki organizaciji, v vsaki ideologiji se krešejo misli, se kristalizirajo bistva in odstranjujejo pogreške samo s pomočjo zdrave in pozitivne kritike. Zlasti pa so taki pomenki potrebni pri vseh velikih idejah, ki jih sproži lahko genjalni duh, ki pa jih oblikuje svobodni kolektiv.

Živimo v revolucionarni dobi. To vemo vsi in vsi se tega tudi zavedamo, ali najboljši primeri velikih revolucij so nas poučili, da so se revolucije upirale zlu in ga odstranjevale tudi s silo. Revolucije pa niso odrivale pozitivnih narodnih izročil in prav posebno ne tistih, ki so jih gradili in ustvarjali največji sinovi naroda. Nasprotno, te pozitivnosti je revolucija krepila, jih dvigala in sprostila vseh reakcionarnih vezi, s katerimi so jih samozvanci dušili. Ali se niso z vsem globokim in prepričevalnim užaljenjem zgražali vsi pošteni zagovorniki in ploditelji slovenske besede, ko so pred leti reakcionarni diktatorji trgali iz slovenskih šolskih knjig sestavke najboljših in največjih slovenskih kulturnih delavcev? Ali ne zavre še danes kri vsakemu pismenemu Slovcu ob misli na prostaške postopke "cenzorjev" Prešerna, Gregorčiča, Aškerca, Cankarja, Kuharja itd.? Ali je to res politični in narodni greh, če skromen Slovenec, ki se trudi, da postreže svojim rojakom s preprosto slovensko tiskano besedo, protestira, ker Slovenec in Neslovenec na desni, pa tudi na levi prepovedujejo slovenskim ljudem malo skromne slovenske duhovne hrane...? Ali je to res samo zato, ker ta slovenska tiskana beseda ni 100% vistousmerjena, kakor trdijo nekateri; ali res samo zato, ker je ta beseda slovenska, kakor trdijo drugi? Kaj nam morata biti res za vzgled Hitler in Mussolini? Ali so nekateri slovenski oficirji na desni res sebe ponižali na postopke policijskega agenta, nekateri izobraženci pa samolastno oblekli kuto državnega pravdnika? Ali so se diktature res tako strašno vgnezdile v naša srca in naš razum in tako zelo oslabile lastna prepričanja, da jih lahko najmanjši vetrič kritične besede odnese?

V čem pa se je "Bazovica" pregrešila, če je ožigosala brezdolja vseh jugoslovanskih vlad po vrsti, ne zaradi notranje-političnih konceptov, ki so zaslužili in dobili obsodbe na drugi, kompetentnejši strani,

pač pa zaradi namernega in načrtnega zapostavljanja ne samo splošnih slovenskih interesov, pač pa zaradi grobega briškiranja primorskih političnih in vojaških teženj? Ali niso dogodki sami dokazali, kakšno veljavo so imele vse te vlade z vsemi nekdanjimi ministri vred, ki jim dosedanje emigrantsko ministrovanje gotovo ne bo v veliko čast in slavo. V čem se je "Bazovica" pregrešila, če je izpolnjevala svojo narodno dolžnost in se zavzemala za skrb in zaščito slovenskih primorskih vojakov, ki jih je jugoslovdor osvobodil ujetništva? Ali ni s tem izpolnjevala samo svojo moralno obveznost?

"Bazovica" se ni pojavila ob politični konjunkturi, niti je izhajala in hoče izhajati zaradi političnih špekulacij. "Bazovica" je samo preprosto slovensko berilo, ki hoče - kolikor mogoče - objektivno tolmačiti slovenskim ljudem, predvsem Primorcem politične in vojaške dogodke v domovini in v tujem svetu. Ne pripada nikomer in je obenem skupna slovenska last! Če ji je kdo ponudil podporo, jo je sprejela brez vsakih tudi najmanjših obveznosti. Samo ob sebi pa je umevno, da je tudi "Bazovica" samo del slovenske skupnosti in da se od te skupnosti ne more ločiti. Kjer stoji slovenski narod, tam stoji tudi "Bazovica" po prosti in svobodni volji, samostojna in neodvisna. "Bazovica" ni in ne more biti strankarsko-politično glasilo, pri tem pa se ne more izogniti življenjskovažnih prevratov, ki jih je v teh letih preživljala domovina niti ne more ignorirati gibanj, ki zadevajo ves slovenski narod doma in v tujini.

Gotovo ne more "Bazovica" pri hitrem in tudi zadosti napornem delu storiti tistega, kar bi moglo dati iz sebe organizirano uredništvo, posebno še če upoštevamo, da ima urednik še polne roke drugega važnega dela. Samo naravno je, da je naš list tu in tam balansiral, kakor so balansirali tudi sami dogodki. Skrajno krivično pa je s tipičnim dlakopstvom se truditi in iskati z mikroskopom v roki stavke in besede, iztrgane iz celote, polagati jih na tehtnico lastnega političnega gledanja in pri tem diktatorsko posnemati bivšega ljubljanskega policijskega upravnika. Pošten človek bo sodil in obsodil celoto. Poslužil pa se bo kot rojak in izobraženec ne samo svoje pravice, pač pa tudi dolžnosti in napisal tudi sam svoje misli in svoja gledanja. Ali tu moramo ponovno podčrtati, da je slovenska inteligenca v emigraciji zelo skromno - mnogo preskromno - sodelovala pri edinem tiskanem jugoslovanskem listu v izgnanstvu.

Vemo in tega se zavedamo tudi, da so se duhovi strašno razcepili, ali verujemo tudi, da se bo ta razcepljenost vendarle v bodoče vsaj za malenkost odmaknila iz prve linije sodobne zanešenosti in da bomo v emigraciji, ki se mogoče bliža zaključku, vsaj v zadnji fazi zopet našli samega sebe in samemu sebi - človeku - posvetili malo več pažnje, širokogrudnosti, medsebojnega razumevanja in zlasti pravičnejše sodbe in obsodbe. Upajmo, da se v naša srca zopet vrne zaupanje, ki je pogoj za medsebojno zastopnost; upajmo tudi, da se bodo vihre, ki jih je posebno naš jug tako nasičen, kmalu pomirile, ker ne pozabljajmo vsi skupaj, da smo se Slovenci obdržali skozi 13 stoletij samo zaradi medsebojne trdne povezanosti. O vseh nas in o vsakem posamezniku bo sodila zgodovina, če se bomo tega zavedali, potem naše sodbe in obsodbe ne bodo lahkomišelsne. Izgovorjene besede in izpovedi ob raznih časih in

prilikah se bodo pozabile in pri marsikomu tudi tajile, tiskani dokazi pa ne potrebujejo prič...

Zalostno bi bilo za našo bodočnost in za naša pokolenja, če bi v teh velikih zgodovinskih časih zopet obveljalo načelo iz prve svetovne vojne: "Zabušant je najbolje prošao!" V naših gorah in gozdovih ni "zabušantov", zato tudi v izgnanstvu njihovo brezdolje ne sme in ne more dobiti pozitivne ocene. "Bazovica" je pošteno in v zavesti polne odgovornosti skozi 33 mesecev stregla s preprosto slovensko kmečko duhovno hrano tukajšnji kolonji in slovenskim vojakom, od katerih ogromno število je v svojem življenju tako redko dobilo pod roke slovensko tiskano besedo. Samo ta velika potreba je ustvarila "Bazovico" in samo ta potreba je narekovala uredništvu, da da iz sebe kar more in to pri slovenski literaturi v tujini, ki po malomarnosti naše predvojnje skrbi za emigracijo, obsega komaj nekaj sto knjig Mohorjeve družbe. Če napiše uredništvo, da je bila pesem pesnika Igorja Grudna objavljena v "Ljubljanskem Zvonu", je to po spominu lahko pesnik povedal, do danes pa je urednik videl en sam zvezek "Ljubljanskega Zvona" v rokah slovenskega intelektualca, ki ga je osebno prinesel s seboj iz domovine. Uredniški posel ob takih razmerah pač ni zavidanja vreden. Delo, ki si ga je urednik naprtil je prestopno, "Bazovica" pa po naklonjenosti zaveznških oblasti brezplačni tisk, ki ga ne bo poravnala nobena jugoslovanska vlada, kakor bi to hoteli opravljivi jeziki dopovedati, ker se usluge sproti kompenzirajo z odgovarjajočimi protiuslugami samega uredništva.

Nekaj teh besedi smo morali spregovoriti zaradi raznih čisto nepotrebnih nespornostev in tudi sumničenj, ki se vrste že polnih šest mesecev. Nadejali smo se, da se bodo duhovi pomirili in spoznali, da so postopali krivično in tudi lahkomišelnost. To spoznanje pa še ni prišlo. Med samimi Slovenci in celo intelektualci se najdejo ljudje, ki prisegajo, da "Bazovico" plačuje - Moskva. Pa tudi na drugi strani so nas Neslovenci sicer - krstili za poluradno glasilo same Puričeve vlade. "Bazovica" je že večkrat povedala in to z dovolj razumljivimi besedami, kakšni so njeni odnosi z dosedanjjo uradno jugoslovansko propagando. Ti odnosi se do danes niso v ničemer spremenili in vse dokler bo tam vladal diktatorski režim, tudi ne želimo, da bi se spremenili. Vse to je znano in vendar ljudje še nadalje obrekujejo, čeravno bi morala biti poštenost in resnica v teh težkih časih na prvem mestu vseh, ki se trudijo in delajo v korist svoje domovine.

Pri tej priliki opozarjamo vse tiste, ki samolastno prepovedujejo slovenskim mornarjem na Malti, slovenskim ljudem v nekaterih tukajšnih taboriščih, čitanje in širjenje "Bazovice", da so nam njihova imena dobro znana in da bodo pred slovenskim narodom odgovarjali za taka ne posebno junaška dejanja. Slovenski človek je zadosti zrel, da lahko čita in sodi vsako kakršno koli slovensko tiskano besedo, Neslovenci pa nimajo nobene pravice kar koli prepovedovati Slovincem, posebno danes, ko se tako močno naglašja federalizem in enakopravnost.

Prepričani smo, da se bodo stvari v bodoče izboljšale. Vse slovenske izobrazence prosimo in rotimo, da krenejo nazaj na pot Levstika, Jurčiča in Cankarja, ker je ta pot dokazala vso svojo veljavo in da tudi s svojimi lastnimi prispevki pomagajo bogatiti slovensko tiskano besedo v tujini.

PRED DVEMA LETOMA...

Pred dvema letoma... Kako še v svežem spominu so nam tisti neprijetni časi. Rommel je stal nekaj kilometrov pred Aleksandrijo. Vse ceste so nabite beguncev. Pred bankami se gnetejo množice in nič drugače ni tudi pred britanskim konzulatom. Cene zlata se dvigajo od ure do ure. Suveren stane že šest funtov, zato pa so druge potrebščine, ki jih zlasti židovski trgovci prodajajo, smešno poceni. Za sedem pjastrov kupiš zaboj 12 steklenic ameriškega piva...

Vse mesto smrdi po izgorjenem papirju. Jugoslovanske oblasti so že davno zapokale in razen dveh izjem so jo vsi Jugoslovani popihali v sveto deželo. Najbolj junaški so se ustavili šele v Teheranu... V uredništvu "Bazovica" gori in tudi smrdi. Izmed vseh tujih listov izhaja samo še "Bazovica". Pa tudi naš podijo na vse kriplje.

Zjutraj ob osmih, opoldne in zvečer ob osmih so mi ukazali javiti se na britanskem generalnem štabu. Vsem častnikom so zapovedali nositi orožje. Bilo je menda ravno na kritični dan 1. julija, ko sem se zopet javil na štabu. Na vseh hodnikih so kurili, ves okraj štaba je bil zavrt v črn dim. Ko sem čakal na komandanta, me je srečal britanski polkovnik X: "Kje imate orožje, ali ne veste za predpis?" me je nahrulil. "Oprostite, gospod polkovnik, kje pa lahko kupim pištolo?" sem ga pobaral. "Saj res", je dejal, izginil v sosedno sobo in mi prinesel popolnoma novo ameriško pištolo "Cold." Na ta način je osma armada dobila enega novega bojovnika več. Seveda samo na papirju.

Večerniki so pisali: Dnevno povelje generala Auchinlecka... "Častniki in vojaki osme armade, hrabro ste se borili... Bitka še ni končana..." Egiptška vlada zaseda v permanenci. Veleposlanik Velike Britanije izjavlja časnikarjem: "Imejte zaupanje... Jaz ga imam!" Nekje v puščavi so ujeli nemškega padalca, s katerim je Rommel naročil večerjo v Shepheard's hotelu. Mussolini čaka v Marsa Matruhu. Rimski radio poroča, da italijanske fanfare pri El Alameinu pridno vežbajo triumfalno koračnico. Italijanskim vojakom delijo drobne knjižice za učenje arabskega jezika in z navodili, kako se imajo obnašati v Egiptu. Trije vagoni spominskih medalj je pripravljenih za vse junake "egiptskega pohoda". Zeleno, rdeče in belo blago za zastave so vse pokupili po trgovinah...

Po ulicah krožijo močne patrolje zavezniških vojakov. Včasih patrolirajo tudi tanki in oklopni avtomobili. Glavno prevozno žilo skozi Kairo so zaprli od 8 ure zjutraj do polnoči. Samo vojaki in oficirji v službi jo lahko prekoračijo. Rdeče čepice britanske vojaške policije v najpopolnejšem redu usmerjajo ves dan tanke, topove, oklopne avtomobile itd. proti puščavski cesti. Upanje narašča, vera se krepi.

"Kaj je novega?" vprašam prijatelja, britanskega majorja na štabu. "Verujte, da še nisem utegnil prečitati današnjih listov". To se pravi: vesti iz bojišča niso najboljše. "Zdi se mi, da bomo plavali čez kanal..." z drobnim nasmehom pripominja moj prijatelj. Telefon zvoní. Odstranim se diskretno iz sobe. Čez nekaj minut se prijatelj vrne, dosedanja mirnost je izginila iz njegovega mladostnega obraza.

№. 38-39 8. julija 1942.*

Stari Mussò trehuh guncò od veselja in radosti Aleksandrija, ta punca, vzbuja mlade mu norosti.

Rjove Mussò: "Un uomo scelto"! In že jo urno maha na letališče, da zajaha, balon - za Milano Delto.

Motor brni, a duče vriška, Aleksandrija/mu srce stiska. Od daleč že blišči se v sarji zapeljiva s tisoč čari.

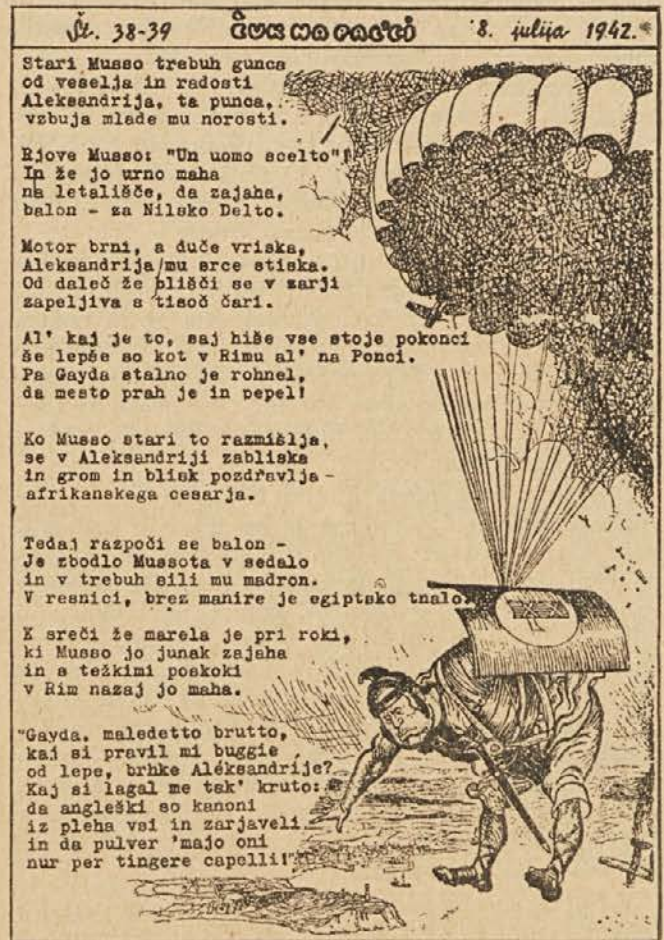
Al' kaj je to, saj hiše vse stoje pokonci še lepše so kot v Rimu al' na Ponci. Pa Gayda stalno je rohnel, da mesto prah je in pepel!

Ko Mussò stari to razmišlja, se v Aleksandriji zabliška in grom in blisk pozdravlja - afrikanskega cesarja.

Tedaj razpoči se balon - Je zbdlo Mussòta v sedalo in v trebuh sili mu madron. V resnici, brez manire je egiptsko tnalò.

K sreči že marelà je pri roki, ki Mussò jo junak zajaha in a težkimi poskoki v Rim nazaj jo maha.

"Gayda, maledetto brutto, kaj si pravil mi buggie od lepe, brhke Aleksandrije? Kaj si lagal me tek' kruto: da angleški so kanoni iz pleha vsi in zarjaveli, in da pulver 'majo oni nur per tingere capelli!"

"Četrta afriška oklopna divizija je v Suezu, če bo dospela pravočasno, se bomo mogoče še izvlekli, mislim pa, da je že prekasno". Padem mu v besedo: "Saj že dirja skozi Kairo, ponoči je lahko že na mestu." — Čez 14 ur, ure so danes zelo, zelo drage", mi odgovarja prijatelj. Ločila sva se.

V uredništvo prihajajo zaskrbljeni rojaki. Sprašujejo po nasvetih. Pred očmi se jim vrstijo predstave — laškega maščevanja. Saj so nekatere histerične Lahinje, ki so uživale vso gostoljubnost naših tukajšnjih sester, pretile celo tem, tako dobrosrčnim in plemenitim skrbnicam, da jim bodo glave porezale... Kaj pa se naj zgodi s tistimi našimi ljudmi, ki so se javno in korajžno stavili v službo Jugoslavije?

Vse priprave za "likvidacijo" uredništva in odbora je treba skrbno prikrivati. Ves dan zabavam ljudi čeravno me nekje v drobovju prav neprijetno žgečka. Ljudi pošiljam na Midan Ismajlijo. Tam se valijo tanki, topovi, vojaki in nepregledne vrste kamijonov. Edina uteha...

Ponoči me obišče prijatelj major s prošnjo, da bi ga spremljal v Aleksandrijo. "Kaj Nemcem nasproti?" se pošalim. Imela sva načrt, da pustiva Toneta v Aleksandriji, če pridejo Nemci, seveda z vsemi potrebščinami. Brez Slovence seveda ne more biti dostojnega sprejema. Tone se je pridno učil arabski. Zjutraj ob 5. smo vsi trije odpotovali, skrbno opremljeni z najvišjimi dovoljenji. Skozi dolge verige

smo se vlekli po cesti, kjer so pridno spleтали žične ovire in postavljali mine. V petih urah smo vendarle prišli v Aleksandrijo. Grmenje topov se je dobro slišalo. Nemški letalci so prihajali nad Aleksandrijo vsako uro. Vsa britanska mornarica je zapustila luko. Zvečer sva se z majorjem vračala.

V uredništvu me je že čakal sin slovenskega prijatelja "Scotusa Viatorja". Povedal mi je, da moramo zjutraj ob sedmih na pot. Kam ni vedel, "Limoun Station", so dejali. O polsedmih zjutraj je prišel pome. Slovo od Kaira je bilo zelo kratko, verjel sem tudi, da bo samo začasno.

Z vlakom se vozimo proti Suezu. Po poti mi zapajajo, da imajo nalogo spraviti me na Angleško, ali pa vsaj v Južno Afriko. Muzal sem se in požiral molče lepe pripovedke o Južni Afriki. "Mogoče se bomo vozili celo s "Queen Mary", je nekdo zašepetal. Uredništvo in odbor sta se zreducirala na majhen kovček. Škoda za kolekcije "Bazovic", ki so zgorele na verandi...

Poveljnik transporta je star brigadir, precej nervozen dobričina. Vzel me je na piko in vedno se suče okrog mene. Lahkomiselno sem mu namreč povedal, da iz Suez na grem nikamor. "Imam ukaz, da vas pripeljem v Durban, potem pa lahko sami odločate." Tako rad bi mu nekaj povedal, posebno da nisem britanski ujetnik, pa sem se rajše ugriznil v ustnice. Saj ima starček najmanj 70 let. Prijatelji Angleži me mirijo in obetajo vse mogoče prijetnosti tega sveta, ki jih nudi Južna Afrika. Z nami potuje mlada vdova Angležinja, ki je več časa živela v Zagrebu in pozna tudi Slovenijo. Petletnega sinčka Petra ima s seboj, ki zna deset slovenskih besed, kar dobro se razumeva.

V Suezu so nas namestili v nekem obskurnem hotelu na verandi, tik ob kanalu. Dejali so nam, da bomo odpotovali čez dva dni. Vsa luka je bila polna ladij, ki so z vso naglico iztovarjale vojake in vojni material. "Queen Mary" je menda pripeljala kar 20.000 bojevnikov. Zvečer so nas seveda obiskali že ob 9. uri nemški letalci in bombardiranje je trajalo neprenehoma do 5. zjutraj. Nekaj sto topov je bruhalo ogenj neprestano osem ur, ali v luko ni padla niti ena bomba. Večina so eksplodirale v puščavi. Naš hotel je treslo kakor bi bil potres. Nekaj nas je vso noč ostalo na verandi in tako veličastnih prizorov gotovo ne doživim nikoli več. Ob 5. zjutraj so trije nemški bombniki leteli komaj 200 metrov nad našim hotelom. Tudi druga noč ni bila nič manj zanimiva. Dva kilometra od nas sta padli dve petstokilogramski bombi in nam s peskom pošteno nasuli ležišča. Ob 7. uri zjutraj smo morali biti vsi v luki. Nekaj tisoč ljudi se je pripravljalo na odhod, med njimi mnogo žensk in otrok. V najlepšem redu so marljivi britanski mornarji prenašali otročičke, igračke, vozičke na krov. Pazljivo sem čakal, kdaj bodo nosači prinesli dva moja kovčka. Končno sem ju zagledal. Stisnil sem Arabcu 10 pjastrov v roko in se polastil kovčkov. Odnese sem jih v garderobo in poiskal generala. Energično sem mu povedal, da ne grem nikamor in da se vrnem v Kairo. Ubogi starček se je strašno razburil, vendar sem ga le pripravil do tega, da je telefoniral po dovoljenje štabu v Kairo. Pri telefonu je govoril vse preveč z zapadno-evropsko maniro, zato sem kar sam zagrabil za slušalko in v kraškem žargonu povedal, da nisem defetist in da hočem na vsak način nazaj v Kairo.

Čez nekaj minut so telefonsko naročili generalu, naj mi preskrbi dva taksija — enega za prtljago, drugega za mojo malenkost — in naj se mi opraviči. Moja angleška znanka z vlaka pa je imela še boljši načrt. Imela je namreč fanta v Kairu. Skrila se je v čakalnici in se mi lepo z vso silo pridružila. Gotovo sem kriv njenega dezertiranja, ali napram damam mora biti človek kavalir. Čez štiri ure smo bili zopet v Kairu in popoldne je Zora pisala že nov uvodnik za "Bazovico".

Tako je bilo pred dvema letoma...

SOVJETSKO - TURŠKI ODNOSI

Sovjetska vlada je protestirala v Ankari zaradi kršenja turških teritorialnih vod po neki nemški podmornici, ki se je zatekla v bližino turške črnomorske obale in so turške oblasti ostale popolnoma neaktivne. Ravno tako se je sovjetska vlada pritožila, da nemška letala z bolgarskih letališč neprestano preletajo turško ozemlje in napadajo sovjetske črnomorske ladje.

Že nekaj let so sovjetsko-turški odnosi vse prej kakor pa prijateljski. Moskovski radio je že večkrat in zelo upravičeno kritiziral turško nevtralnost. Po smrti prvega predsednika turške republike, Atatürka so se vezi, ki jih je ta veliki turški reformator povezal s svojo vzhodno sosedo, močno zrahljale. Pred dvajsetimi leti sta obe mladi revolucionarni državi, ki sta popolnoma nanovo oblikovali svoje notranje življenje, nudili druga drugi popolno pomoč in podporo. Stoletni spori med staro Rusijo in staro Turčijo so bili takrat pokopani istočasno s starimi reakcionarnimi notranjimi režimi. Kakor je Atatürk evropiziral turško notranje življenje in ga spremenil do najglobljih korenin, tako je tudi v zunanji politiki udaril popolnoma drugačno pot. S svoje strani je Sovjetska zveza storila vse, da Kemal Atatürkove napore podpre in zajamči Turčiji stvarno prijateljstvo. Petnajst let sta obe sosedni državi živeli v takem miru, kakor še nikdar z zgodovini.

Žalostna doba laško-nemških homatij v Evropi pa je po nesreči tudi ta prijateljstva zrahljala. L. 1936. je Turčija zahtevala in tudi dobila na konferenci v Montreux izključno kontrolo nad Dardanelami. S tem je Turčija postala prva sila na Bližnjem vzhodu. To je bila obenem tudi kulminacija sovjetsko-turškega prijateljstva. Francosko-angleško-turški pakt z leta 1938. je stvari v tem delu sveta samo še bolj zamotal. V tem času so seveda tudi Nemci priložili svoj lonček za turško snubitev in sklenili s Turčijo gospodarsko pogodbo, ki je vse svoje obsežnosti dokazala ravno v teku sedanje vojne.

S pričetkom druge svetovne vojne, se je pritisk na Turčijo samo še podvojil. Von Papen je podpisal prijateljsko nemško-turško pogodbo. Kljub temu se je Turčiji posrečilo, da ostane nevtralna. Proti nemškemu pritisku sta sovjetska Rusija in Velika Britanija izjavili, da bosta Turčiji prihiteli na pomoč, če bi jo Hitler napadel.

Sovjetske zmage so popolnoma preobrnilo politični in diplomatski položaj, kakršen je bil še pred dvema

(Konec na 6. strani)

UDARREC ZA UDARCIEM

Drug za drugim padajo udarci po Hitlerjevi glavi. Vitebsk, pet nemških divizij uničenih, Orša, Mohilev, Rogačev, Bobrujsk, nadaljnjih pet divizij... Minsk, 200.000 Nemcev v mišnici... Pot v Brest Litovsk, Vilno, Bjelostok in Varšavo se Rdeči armadi kar sama po sebi odpira. V nekaj dneh so sovjetske zmagovalne divizije lahko že na meji nemškega rajha. Tako glasijo poročila vojnih dopisnikov in precej podobno zvenijo tudi jeremijade na berlinskem radiu.

Pred tremi leti je bila beloruska prestolnica Minsk eno izmed prvih sovjetskih mest, ki se ga je poslala prusijaška vojna vihra. Danes si 200.000 Nemcev na vse mogoče načine prizadeva, da se dokopljejo čim prej sovjetskih ujetniških taborišč. Sovjetske armade so dobrih 20 kilometrov oddaljene od Vilne in nekaj nad 200 kilometrov od vzhodnopruske meje. Kakšen bo položaj, ko bodo imeli čitatelji list v rokah, tega prav zares ne moremo prerokovati. Bliskovitosti sovjetskih armad so zavzele hitrosti, ki postavljajo v senco vse, kar je svet doživel v tej vojni. Kilometri se požirajo, kakor da bi se sovjetski vojaki vozili z ekspresom. Moskovski radio pa pravi, da je vse to prav za prav šele začetek. Berlinski radijski napovedovalec z jecljajočim glasom pripoveduje, da se tudi proti južnemu delu sovjetskega bojišča valijo ruske armade in - tako pravi berlinski radio - že kmalu se bo zamajalo tudi karpatsko bojišče. Vrhovno sovjetsko vojaško poveljstvo je do podrobnosti izdelalo načrte za čim temeljitejšo in popolnejšo uničenje prusijaške vojne mašinerije na vzhodu.

Pred štirimi leti je Hitler svojim trdincem bičal v glavo strah pred dvema bojišči. Danes ima opravka s tremi organiziranimi bojišči. In na vseh treh bojiščih se Nemci umikajo. Prvenstvo pa nosi seveda še vedno sovjetska zmagovalna armada in zelo je verjetno, da ga ne bo dala iz rok, vse dokler ne bo Rdeča vojska vkorakala v Berlin. Zbeganost vrhovnega nemškega vojaškega poveljstva je popolna. Čisto slučajno smo prejeli v roke poročilo iz Slovenije, ki pravi, da so Nemci v 24 urah trikrat spremenili smer odhoda 139. nadomestnega planinskega pešpolka, ki je bil v garnizijah na Gorenjskem...

V Normandiji uporablja Rommel svoje zadnje strateške rezerve proti II. britanski armadi na bojišču Caen-Tilly. Pri tem se mu ni posrečilo, da bi količjak zmehčal britansko obrambno črto. Nasprotno, Rommel je bil primoran, da z drugih delov francoskega bojišča pritegne na pomoč oklopne divizije in nekatera poročila pravijo celo, da je en oklopni korpus bil z vso naglico pripeljan iz vzhodnega bojišča. Komaj so Amerikanci očistili Cotantinski polotok, so pričeli s krepko ofenzivo proti jugu.

V Italiji napredujeta V. in VIII. armada zopet s precejšno naglico. Obe armadi sta komaj nekaj ducatov kilometrov pred Florenco, Livornom in Ancono. Kje se bo Kesselring ustavil je še veliko vprašanje. Odločitev pa bo padla že v najkrajšem času. Poročila iz Primorske pravijo, da so Nemci mobilizirali vse delavstvo ladjedelnice v Tržiču za utrjevalna dela na Soči. Tržiška ladjedelnica in tovarna letal sta bili toliko porušeni, da prevzemata

samo še manjša popravila ladij in letal. Večino strojev so Nemci odpeljali v Nemčijo. Vse to kaže, da se Nemci pripravljajo na popolno evakuacijo severne Italije in da bodo poskušali v alpskih predelih zadrževati zavezniške armade. Po vsem tem je lahko mogoče, da bodo zavezniške čete najprej predrle na naše slovensko ozemlje.

Tudi nemška propaganda ne prikriva več resnosti splošnega položaja. Radijski napovedovalci že govore o še večjih umikih in to na vseh treh bojiščih. Tudi sedaj se seveda ponavlja stara pravljica o skrajšanju bojišč in o strateških premikih. Verjetno pa je, da se je v nemških čeladah sedaj že posvetilo, kakšni so ti strateški premiki in kaj pomenijo. Z vseh treh bojišč poročajo, da je morala nacističnih vojakov v zadnjem času močno padla. Rusi pravijo, da še nikoli ni bilo razmerje med ujetniki in mrtvimi tako veliko v prilog ujetnikov, kakor pa je sedaj. Amerikanci so povedali, da so ujeli 38.000 Nemcev, pokopali pa so jih komaj 4.000. To se pravi, da so Hitlerjeve zapovedi "do zadnjega moža" močno povodenele. Vera nacističnega vojaka v Hitlerjevo "navdahnjenje" je šla rakom žvižgat...

Krilatica, ki so jo pred štirimi leti prusijaške oklopne divizije nosile po Franciji in katerih so se francoski izdajalci oprijemali s takim navdušenjem - "pourquoi - zakaj?" - ta krilatica bide sedaj same Nemce v obraz. Kot furija se vleče od čete do čete, od bataljona do bataljona, od divizije do divizije isti glas - "warum - zakaj?" - ta krilatica je sedaj našla pač svojega pravega poslušalca. Tako se vse orožje, s katerim je Hitler poteptal evropske narode, obrača zopet nazaj na njega samega.

Vojna se z vso hitrostjo bliža nemškemu ozemlju. Vera v nemško zmago je popolnoma izpodkopana celo med pravovernimi. Zakaj še nadaljevati?, tako se sprašuje nezadostno opremljen in pomankljivo hranjen nacistični vojak; čemu naj bi nemška mesta dočkala usodo Staljingrada, kjer niti ena sama hiša ni ostala cela? Ruski vojak je vedel zakaj brani Staljingrad. Za njim je bila ogromna razsežnost ruskih ravnin, ali tudi neštevilna rezervna vojska, o kateri je vedel da bo Nemce pognala 1000 kilometrov nazaj proti zahodu. Kako naj si nacistični vojak, stisnjen na mali prostor, v zavesti, da so milijoni njegovih rojakov bili žrtvovani za topovsko krmo; kako naj ta vojak še misli na zmago. Medtem, ko je imel sovjetski vojak zaščiteno hrbet pri Staljingradu, je nemški vojak na vseh bojiščih ograzan z vseh strani. Če se umakne z vzhoda, se bo nataknil na bajonete na zahodu in nasprotno.

Prelomljena os rjavi na vseh koncih in krajih. Japonski Hirohito lahko še premišljuje samo, kako bo obranil svojo prestolico; niti sanja se mu ne, da bi kakor koli prihitel berlinskemu pajdašu na pomoč. V Tihem oceanu se Amerikanci vztrajno približujejo japonskemu otočju.

V Jugoslaviji bojevniki N.O.V. klestijo Nemce po vzhodni Bosni, v Hercegovini in v Sloveniji. Bojevniki se pripravljajo na nove učinkovite podvige. Na Danskem vre, v Franciji general Koenig zapoveduje upornikom v notranjosti. Njihovo število narašča z dneva v dan in njihovi podvigi resno ogražajo nemško ozadje. V Bolgariji, na Romunskem in celo na Madjarskem s strahom obračajo oči proti vzhodu vsi diktatorji in prusijaški plačenci. Nedić, Pavelić in Rupnik se začudeno praskajo po glavi in gledajo

z upravičenim strahom, kako se potaplja nemška barka.

Ni zastoj dejal pred kratkim predsednik britanske vlade, g. Churchill, da je zmaga lahko že pred vrati. Teheranski sklepi se izvajajo po načrtu. To vedo tudi prusijaški zločinci v Berlinu, in po nekih poročilih, je v Sevilijo prispela "važna delegacija" iz Nemčije, ki je menda prinesla s seboj nove nemške mirovne predloge...

SOVJETSKO-TURŠKI ODNOSI

(Konec s 4.strani)

letoma. Sovjetska mornarica je bila zaprta v Črnem morju in doživljala zelo težke čase. V tej dobi je bil sporazum v Montreux v prvi vrsti uperjen proti Sovjetski zvezi. Take smrtno nevarne zapore si Sovjetska zveza po končani vojni gotovo ne bo več dovolila dopasti. V Dardanelah leži že davno edini spor med Sovjetsko zvezo in Turčijo. Zemljepisno je Turčija postavljena za južnega vratarja ogromne sovjetske zemlje. Ta vratar pa v preteklosti ni bil v službi dejanskega gospodarja. Zato je zelo verjetno, do bodo potrebne velike spremembe, da bi se ne ponovilo stanje, ki je vladalo pred dvema letoma, ko so se Hitlerjeve horde valile proti Kavkazu in je bila sovjetska mornarica postavljena na najtežje preizkušnje, ki jih je z največjim junaštvom tudi prestala. Vprašanje Dardanel bo gotovo eno izmed najvažnejših povojnih vprašanj in njihovo ureditev bo s polno upravičenostjo diktirala zmagovita Sovjetska zveza.

S temi problemi so si turški državniki popolnoma na jasnem in prav dobro vedo, da je Turčija dejansko azijska sila in da je tam tudi njen prostor. V vsakem slučaju ta vojna Turčiji ni obetala koristi, pač pa samo izgubo. Če bi zmagali v tej vojni Nemci, bi se v Carigradu in po Dardanelah šopirili Prusijaki, to je sigurno. Zmagali pa bodo zavezniki in to v prvi vrsti z ogromno premočjo sovjetskega orožja. Moskva je že večkrat izjavila, da Sovjetska zveza nima prav nobenih imperialističnih teženj. Ali v Dardanelah so neobhodno potrebne spremembe ne samo zaradi gospodarske in politične potrebe Sovjetske zveze, pač pa tudi zaradi splošne evropske varnosti, ki jo imajo vse tri velesile na programu. Vprašanje Dardanel bi bilo lahko urejeno že pred 25 leti, če bi bilo več razumevanja na takratni zavezniški strani...

ZMAGA ŠE LETOS

dr. Edvard Beneš

Bodoči štirje meseci bodo odločilni za potek te vojne. Ni izključeno, da bo druga evropska vojna končala že letos. V vsakem slučaju je zmaga zagotovljena in tudi tako daleč več ni. Dospeli smo v zadnjo fazo vojne, ali ta zadnji del bo najbolj surov in najtežji od vsega, kar smo doslej preživeli.

Mislím, da sem točno poučen o sedanjem stanju v Nemčiji. V teku zadnjih štirih let sem bil v stalnem stiku z rajhom in z domovino. Včasih celo vsak dan sproti. Lahko preidem že kar k točnemu preiskovanju vseh sprememb, ki so se vrstile v političnem življenju evropske celine, ker sem stalno sledil reakcijam vodilnih osebnosti v Nemčiji in drugod. Svoje kalkulacije utemeljujem tudi s primerjavo pogojev, ki vladajo v zavezniških državah in ki so mi seveda tudi dobro znani. Kako bo prišlo do poloma v notranjosti Nemčije, tega seveda nihče ne more povedati, mislim pa, da bo odločitev za kapitulacijo padla s strani armade in ne s strani nacizma.

NA ČEŠKEM IN SLOVAŠKEM

Zelo sem zadovoljen z razvojem dogodkov v domovini sedaj pred osvobojenjem. Narodne množice so popolnoma združene, z izjemo nekaj kvislingov. Še predno pa se povrnem v Češkoslovaško, teh kvislingov najbrž ne bo več. Tudi med Slovaki je ogromna večina naroda za združitev s Čehi doma in z nami tu v Londonu. Niti med Čehi niti med Slovaki ni nobenega dvoma, kako bo vojna končala.

Vsak dan pronicajo nove nemške vojaške enote na Slovaško. Zemljepisni položaj Slovaške, posebno pa Češke in Moravske ustvarja te pokrajine ravno tako življenjskovažne za Nemčijo kakor je sama Prusija. Bliža se trenotek, ko bo mogoče zanetiti vstajo upornikov v isti razsežnosti kakor se je to zgodilo na Poljskem ali pa v Jugoslaviji. Ta trenotek bo prišel, ko se bo bojišče približalo moravskim goram. Takrat bo usoda Nemčije zapečatená. Sedaj tudi razumete, zakaj se Nemci stalno trudijo dokazati svetu, da se na Češkem in na Moravskem ničesar ne dogaja, medtem ko istočasno v množicah streljajo talce.

ORGANIZACIJA MIRU

Prepričan sem, da bo potrebno po vojni ustvariti novo Zvezo narodov. Po mojem prepričanju je neobhodno potrebno, da bodi ta ustanova čisto nekaj drugega kakor pa je bila ona pred vojno. Izgleda tudi, da se bo to načelo uveljavilo.

Kakšno mesto si bo izbrala Zveza narodov za svoj sedež, ne vem, vsekakor to ne bo več Ženeva. Ženevska ustanova, se je močno kompromitirala v očeh vsega sveta, posebno v letih 1936 do 1938. Če bi se vrnil v Ženevo, bi nihče ne mogel pozabiti na preteklost in zelo verjetno je, da bi se pod uplivi ženevskega ozračja vrnil k starim metodam in k starim postopkom.

Istočasno pa sem prepričan, da bomo primorani obnoviti večino odločitev in misli ter celo nekaj metod postopka, ki so bile ustvarjene v Ženevi, kajti v preteklosti smo vendarle mogli opraviti nekaj zelo važnega dela. Sadovi teh naporov se ne smejo izgu-

biti. Vrniti pa se moramo k temu delu v novem okolju, z novimi ljudmi in pod novimi pogoji. Potrebno bo ustvariti nove temelje in gotovo število starih ustanov Zveze narodov bomo morali preoblikovati.

Neobhodno potrebno bo, da bodo v začetku vzdrževale tri ali štiri velesile odločilni vpliv. Kako se bodo razvijali odnosi med velikimi in malimi silami in kako bodo urejeni njihovi stiki s statutom nove mednarodne organizacije, to bo doseženo s pomočjo progresivnih izkušenj in v duhu evolucije nove Zveze narodov.

Zveza narodov ni odpovedala zato, ker je bil njen sedež v Ženevi, ali zato ker je bil njen statut ustvarjen v tem mestu. Polom je nastal zaradi pomanjkanja močne volje, posebno s strani velesil, da bi izpolnile svoje obveznosti in izvršile svoje dolžnosti in obljube. Seveda so bile krive tudi male sile.

NEMŠKI PROBLEM

Glede bodočnosti Nemčije v zvezi s Češkoslovaško in posebno v odnosu do Sudetov, mislim, da se bodo morali vsi Nemci, ki so se udeleževali nacističnih zločinov, pobijali Čeha in pomagali Hitlerja, vsekakor vrniti v Nemčijo. Tega mnenja sem zaradi tega, ker je po mojem mnenju ogromni del nemškega naroda nesposoben za kakršno koli reedukacijo. Nemčija ne bo smela obdržati niti ene dlani zemlje, ki jo je pridobila z nasiljem ali z izsiljevanjem. Še več, če zavezniki mislijo, da je potrebno gotove predele rajha na vzhodu in na zahodu odrezati, da bi se na ta način okrepila varnost nemških sosedov in s tem varnost vse Evrope, potem sem tudi jaz mnenja, da po vsem tem kar so Nemci drugim storili, je tak ukrep popolnoma upravičen.

Samo Nemčijo bo potrebno zasesti za gotovo število let. Ravno tako bo potrebno postaviti režim, ki bo stvarno zajamčil popolno razorožitev in onemogočil vsak poskus ponovnega oboroževanja. Ko bo enkrat nova mednarodna organizacija ustanovljena z namenom preprečiti vsak napad, potem si ni treba preveč beliti glave s problemom nemške reedukacije. Nova vzgoja Nemcev mora priti iz same nemške notranjosti, mogoča pa bo šele takrat, ko bodo Nemci dosegli neko določeno stopnjo demokracije in ko bo vsaj polovica nemškega naroda prepričana, da je taka reedukacija neobhodno potrebna.

Mislím, da se to lahko zgodi. Tak program lahko uspe, če bo vladala v Evropi politika stalnega nadzorstva nad Nemčijo, vsaj skozi dve ali tri pokolenja in če bo ostali del Evrope pripravljen zadušiti že v kali vse morebitne nemške priprave za tretjo svetovno vojno.

ČEŠKOSLOVAŠKA IN Z.S.S.R.

V povojni Evropi bo Češkoslovaška ravno tako neodvisna, kakor katera koli druga velesila in kakor mora tudi biti država s svojo razsežnostjo, s svojo gospodarsko strukturo in svojim zemljepisnim položajem, postavljena v dobo mednarodnega sodelovanja, ki se bo po vojni razvila. Mogoče bo potrebna (Nadaljevanje na 15.str.)

BASIC ENGLISH

16. AMUSEMENT

Things.

(amusement)	friend	neck	top
laugh	hat	rail	trousers
chain	jump	run	twist
collar	love	stop	view
cup	monkey	tail	whip

other words:

play, ball (s), cards (s), competition (s), fiction (s), humour (e), picture (s), stage (s), interest, music, pleasure, smile, song, story, record (s).

AMUSEMENT.

Yesterday my friend and I saw something which gave us great amusement. We were in the garden with a ball when a man came through the street with a music-box, and on the top of it was a small monkey. The monkey had on red trousers and a blue coat. On its neck was a collar, and on this was a chain.

When the man was opposite the house he made a stop. Some boys and girls were with him, and my friend and I got up on the rail at the front of the house, where we got a good view over their heads.

The man took the chain off the collar and the monkey gave a jump down and went to the hand — part of the music box and gave it a turn. After that the man took it, and while he made the music the monkey got up on the box again and took the hat of the man and put it on its head. That made us all give a laugh, because the hat came down over the face of the monkey almost to its chin. After that the monkey did some other things which gave the boys and girls much amusement.

After a short time, the man gave a cup to the monkey, and it came and put it out to everyone for money. But when it went near to one boy, he put out his hand and gave the tail of the monkey a twist. That was cruel, and my friend, who is very kind, gave a cry and said, "Please do not do that". The face of the boy got very red, and he let the tail go. The monkey went quickly to the man, who took it in his arms and said kind words to it, till it seemed happy again. Love makes animals happy.

My friend is very sad when he sees an animal sad or in pain. Boys and girls are sometimes cruel to animals because they do not see that what they do gives them pain. If a man gives a horse blows with a whip, we all see that this is cruel. But if you have a dog and keep it on a chain, and do not ever let it have a run, or if you give it so much food that it gets fat and slow, that is almost as cruel, though it may seem kind.

When we gave my father an account of the monkey he said: "When you two boys are older such things will not give you amusement. Animals are not happy when they are taken about the streets in coats and trousers, even if their owners seem kind to them." We said that if the monkey came again we would not go and see it, and my father said that he might later give me a dog.

Questions.

1. What came through the street when the two boys were playing in the garden?

Qualities.

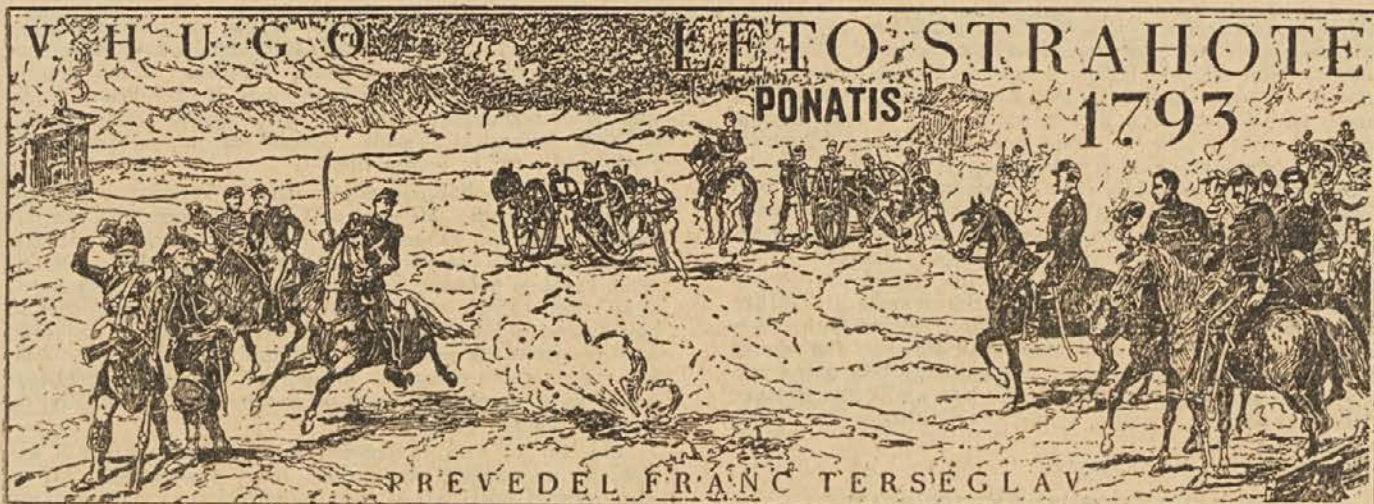
kind-cruel
happy-sad
fat.

2. What did the monkey have on?
3. Why did the two boys get on the rail?
4. How did the monkey get down from the box?
5. Why did the boys and girls give a laugh?
6. What do you do with a cup at a meal?
7. What cruel thing did a boy do to the monkey?
8. What makes animals happy?
9. What cruel thing may a man do to a horse?
10. How may you be cruel to a dog even if you do not give it blows or keep it on a chain?

Answers.

1. A man with a music-box and a small monkey.
2. Red trousers and a blue coat, and a collar on its neck (with a chain on it).
3. Because from there they got a good view over the heads of the other boys and girls.
4. It gave a jump.
5. Because the monkey put the hat of the man on its head and the hat came down over the monkey's face (almost to its chin).
6. Take a drink from it.
7. He gave its tail a twist.
8. Love.
9. He may give it blows with a whip.
10. You may give it so much food that it gets fat and slow.

TRETJI DEL — VANDEJA
 DRUGA KNJIGA — TRIJE OTROCI
 STRAHOTNI STOLP

Kaj bolj groznega kot je Tourgue-a, si more človek komaj predstavljati. Kdor je pred kakimi štiridesetimi leti prehodil gozd Fougères, je naenkrat uzrl pred seboj Tourgue-o. Ne žive seveda, ampak mrtvo. To so bile razvaline nekdanjega gradu. Sam samcat se je dvigal visoki okrogli stolp na strmi skali ob robu gozda ko kakšen zločinec. Začeli so ga graditi že v devetem stoletju in ga končali v dvanajstem, po tretji križarski vojni. Če si premagal strmino in stopil v stolp skozi veliko prestrelino, si našel vse prazno. Od tal do vrha nobene prečne stene; ne strehe, ne stropov, ne podov. Ostanki obokov in kaminov, strelne line v različni višini, par vodoravnih tramov, kjer so bila preje nadstropja, ponečedenih od nočnih tic. Sicer pa sam mogočen zid, petdeset čevljev debel spodaj in dvanajst zgoraj; tuintam se je videla odprtina, kjer so nekoč bila vrata. Ponoči si slišal tu notri skovikati sove in skovirčke, pod nogami, je lezla pod robidovjem najraznovrstnejša golazen, nad glavo pa so se skozi črno odprtino kakor skozi ogromen rov videle zvezde.

Prestrelino, skozi katero se je prišlo v stolp, je bila povzročila mina, ki je morala, upoštevajoč strašno debelino zidu, vsebovati najmanj dva centa strelnega prahu. Skozi to prestrelino je napadalec vdrl v stolp. Ta stolp je bil prestal veliko obleg, bil je ves preluknjan od karteč, ki so pohajale iz različnih časov, začeni od kamnatih krogel štirinajstega stoletja do železnih osemnajstega.

Skozi dver v pritličju se je prišlo v grajsko temnico, ki je bila vsekana v skalo in se razprostirala globoko pod zemljo. Kakor vse grajske temnice tistega časa je imela tudi ta dve nadstropji. V zgornjem precej velikem in obokanem prostoru si zapazil dve globoki navpični brazdi, ki sta bili vzporedno druga z drugo vrezani v obe nasprotni steni in sta tekli tudi od ene stene do druge preko obokanega stropa. To sta bili sledi koles. V starih fevdalnih časih so namreč tu razčetrjali ljudi na bolj enostaven in veliko manj šumen način kakor s konji. V dvorani sta bili montirani dve veliki kolesi, ki sta segali do obeh nasprotnih sten in gori do stropa. Obsojenca so postavili med obe kolesi, privezali desno roko in nogo na eno kolo, levo roko in nogo na drugo, potem pa zavrteli obe kolesi, vsako v nasprotno stran. Tako so raztrgali človeka v štiri kose. Zato je bilo treba veliko moči; odtod brazdi v kamniti steni. Še danes je videti tako dvorano v gradu Vianden.

Pod tem prostorom šele je bila prava temnica, v katero je vodila preprosta luknja sredi poda. Ujetnika so spustili golega z vrvjo, prevezano pod pazduhi. Skozi luknjo so mu metali hrano, ako se je to zdelo sploh potrebno. Skozi njo je vel močan prepih, prostor sam je bolj sličil rovu vodnjaka nego čemurkoli drugemu; na dnu je stala voda. Ledeni piš je bil smrt za ujetnika, ki je čepel doli; za onega zgoraj je pomenil življenje, ker bi se sicer zadušil. Moral pa je v popolnoma temnem prostoru paziti, da ni padel v luknjo, kajti iz te ni prišel več vun. Ako mu je bilo kaj na življenju, je bila luknja zanj neprestana smrtna nevarnost, ako pa se je življenja naveličal, je bila zanj rešitev. Tu je našel svoj grob. Na nasprotni strani od prestreline je bil most, od katerega so se ohranili še trije, precej dobro ohranjeni loki.

Danes od Torgue-e ni ohranjen noben kamen. "Tourgue" je okrajšava, pravzaprav se je imenovala ta trdnjava "Tour Gauvain" — Gauvainov stolp. Leta 1793. je bil to utrjeni grad Gauvainov, ki so takrat obvladovali vhod v gozd Fougères, ki je danes tudi že davno posekan. Pod skalo je tekla voda, ki je bila v juniju čisto izsušena, v januarju pa se izpremenila v deroč hudournik.

V srednjem veku je ta trdnjava bila skoro nepremagljiva. Most, ki so ga bili pozneje prizidali, je pomenil oslabitev. V srednjem veku si prišel do gradu čez globel po majajoci se brvi, ki jo je bilo mogoče s par sekirnimi udarci presekat. Ko so Gauvaini bili še preprosti plemiči, jim je brv zadostovala, ko so postali marquisi, so brž dali zgraditi mogočen most. Plemiči sedemnajstega in osemnajstega stoletja niso bili več nedostopni in so posnemali kralja v Versaillesu. Od mostu dalje, na zapadu, na nasprotni strani gozda, se je dvigala precej visoka planota, ki se je potem počasi izgubljala v ravnino. Most med trdnjavo in planoto je nosil na svojih visokih stolpih po vsej svoji dolžini in širini poslopje, gradič, kjer se je stanovalo mnogo udobnejše nego v stolpu. Ta gradič je imel visoka okna z malimi šipami iz češkega stekla; vmes so se dvigali stebri v višino treh nadstropij. Spodaj so bile sulice in puške, v srednjem nadstropju knjižnica, pod streho žaklji ovs. Vse skupaj je bilo okorno in obenem imenitno. Orjaški stolp, dvigajoč se visoko nad gradič na mostu, je bil v svoji mrki okornosti popolno nasprotje mostovnemu gradu, ki bi se bolj prilagal Parizu.

Ta gradič je bil s strateškega stališča sploh napaka. Dočim se stolp s strani gozda ni dal zavzeti, ga je bilo zdaj mogoče napasti od planote sem, ki je bila sicer nižja od šestnadstropnega stolpa, pa je peljal z nje v gradič nad globeljo poševno doli z gradiča spustjivi vzdigni most, ki gotovo ni bil nepremagljiva ovira. Knjižnica in shramba nad njo sta bili gradiču nevarni, ker ju je napadalec lahko zažgal. Vendar so se grajsčaki zavarovali. V slučaju obsede se je most lahko ločil od stolpa po težkih nizkih železnih vratih, ki so bila vdrelana v sredo sedem čevljev debelega zidu tako da so vrata tvorila pravzaprav nizek, pa debel oblok z odprtino v sredi. Ta vrata so bila v drugem nadstropju stolpa v isti višini z biblioteko, ki je bila istotako v drugem nadstropju mostovnega gradiča. Nadstropja v stolpu samem so bila zvezana po polžastih stopnicah, ki so bile vzdane v debeli zid, odprtine iz njih, oziroma vanje pa so bile čisto nizke ter poševne, tako da si je razbil glavo, kdor je butnil vanje, ne da bi lezel; vrh tega te je za železnimi zaklopnicami čakal branilec. Kakor je bilo v srednjem veku treba mesto zavzeti ulico za ulico, tako si moral tu osvojiti dvorano za dvorano, stopnišče za stopniščem. Na vrhu je bil stolp pokrit z ogromno kamnito ploščo na katero si prišel skozi ozek razgledni stolpiček ob strani. Gradič na mostu pa je bil proti planoti zaprt po navpično v globel padajoči steni, s katero se je most enostavno končal; do planote je peljal, kakor že omenjeno, podvižen mostiček. Ako je napadalec s planote zavzel grad na mostu, kar pravzaprav tudi ni bilo povsem lahko, je vdrl v pritlični prostor nad mostom; če je hotel zdaj priti v stolp skozi železna vrata, ki so bila v debelem zidovju med drugim nadstropjem

stolpa in istovišinsko biblioteko nad pritličjem gradiča, je moral skozi polžaste stopnice, ki so skozi ogromni stolpni zid vodile v biblioteko, ki je bila s svojim zadnjim koncem vzdana še v stolp. Od tu je potem mogel v stolp, če je forsiral omenjena železna vrata. Bila so pa ta vrata še zamaskirana po steni, ki je tvorila do stolpa nekako predsobo. Napram gozdu ni bilo v stolp sploh nobenega vhoda, oziroma izhoda.

Biblioteka sama je bila lepa pravokotna dvorana po vsej dolžini in širini mosta s šestimi visokimi okni, na vsaki strani po tri, ter s steklenimi omarami v lepi mizarški izdelavi sedemnajstega stoletja, ki so segale do stropa. Med okni so bili kipi na železnih podstavkih. Tu so bile marsikatero redke knjige, med njimi ena, "Evangelij sv. Bartolomeja z razpravo krščanskega filozofa Pantoenusa, v kateri se preiskuje, ali je ta evangelij smatrati za apokrifin in ali sta sveti Bartolomej in Natanael ena in ista oseba." Ta knjiga je bila edinstvena in je ležala na pultu sredi biblioteke. Nad njo je bilo istotako veliko podstrešje, polno slame, razsvetljeno po šestih podstrešnih oknih.

Taka je torej bila Tourgue-a.

REPUBLICANI OBLEGAJO TOURGUE-O

Nastopil je avgust in čez Francijo je zašumel heroično divji vihar. Dve prikazni sta se pojavili na obzorju: Marat z nožem v prsih in Karlota Corday, obglavljena. Bil je v resnici grozoten čas.

V Vandeji so se vstali, potem ko so izgubili bitko na prostem polju, umaknili zopet v goščavo. Vojska se je izpremenila v neskončne praske v vsakem koticu. Končni poraz takozvane velike katoliške kraljevske armade je bil pač zapečaten. Dekret konventa je odposlal v Bretonijo mogunsko armado, pri Ancenisu je padlo osemstisoč Vandejcev. Republika jih je zagnala iz Nantesa, Montaigua, Thouarsa, Saumurja. Morali so izprazniti Parthenay, Clisson in Châtillon. Pretrpeli so poraze pri Saint-Hilaire, Pornicu, Fontenay, Donéu, Luçonu, Roche-sur-Yonu. Toda ogrožali so La Rochelle in v guernesyskem zalivu je bilo pripravljeno angleško brodovje pod admiralom Craigmom, ki je čakal na znamenje marquisa Lantenaca, da izkrci nekaj angleških polkov pod poveljstvom bivših francoskih rojalističnih oficirjev. To bi bilo lahko zopet pripomoglo Vandeji do zmage. Pitt je bil sploh političen zločinec. On je nasprotnikovo deželo zabodel z bodalom v hrbt. Pod njim je Anglija ko stara Kartago špionirala, lagala, goljufala in izdajala. Od umora do ponarejanja tujih banknot mu je bilo vsako sredstvo prav in v svojem sovraštvu do Francije se ni ustavil pred najpodležimi malenkostmi. Tako je dal pokupiti ves loj, ki je takrat stal pet frankov funt. Pri nekem Angležu so v Lillu našli pismo Prigenta, Pittovega agenta v Vandeji, kjer je bilo rečeno dobesedno: "Prosim Vas, ne štedite z denarjem. Pri aranžiranju atentatov na osebe pa bodite zelo previdni; najboljše so za to ženske. Pošljite šestdeset tisoč lir šterlin v Rouen, petdeset tisoč v Caen." To pismo je prebral Lavgusta Barère v konventu. Republikanci v Metzju in oni z juga so zahtevali, naj se jih pošlje proti vstašem. Konvent je odredil formacijo štiriindvajset pionirskih kompanij, da zažgejo vse ograde v deželi. V tej vojski je požar ugasnil na enem mestu, da na drugem vnovič vzplamti. Nobenega pardona! Nobenih ujetnikov! Tako se je glasilo geslo obeh strank. Oblak groze je zatemnil vso deželo.

Tega meseca avgusta so republikanci oblegali Tourgue-o.

Nekega večera, ko so vzhajale na vedromirnem nebu zvezde in se v gozdu ni premikal več noben list, je skozi tišino spuščajoče se noči z vrha stolpa zadonela trobenta. Takoj se je odzvala druga v nižini. Tu je bilo taborišče, v katerem so tu pa tam vzplamtevali med šotori ognji. Oblegancev je bilo veliko. Trobenta s stolpa je zadonela vdrugeč in s taborišča se je zopet odzval trobentač. To je bilo vprašanje in odgovor. Stolp je vprašal: "Ali se more z vami govoriti?" In trobentač taborišča je odgovoril: "Izvolite, gospodje rojalisti."

Ko je umolnilo drugo znamenje, je začel nekdo z vrha stolpa govoriti. Bil je to oborožen kmet. Republikanski vojščaki so slišali naslednje:

"Poslušajte moške, jaz sem Gouge-le-Bruant, ki mi pravijo, 'Smrt plavih', ker sem že cel regiment vaših spravil na drugi svet; tudi mi pravijo Imanus, 'Strahoviti' ker bom ubil še več, nego sem vas že. Pri naskoku na Granville mi je udarec sablje odnesel prst s puškega petelina, v Lavalu ste giljotinirali mojega očeta, mater in sestro, ki je bila osemnajst let stara. Povem to samo, da veste s kom govorite.

Govorim v imenu gospoda marquisa de Lantenac, vikonta de Fantenay, kneza Bretonije, gospoda sedmih gozdov in mojega gospoda.

Vedite, da je gospod marquis, ki ga zdaj oblegate, preden se je zaprl v ta stolp, poveril vodstvo vojne svojim šestim kapitanom: Deliéru, Tretonu, Jaquetu, ki mu pravijo Taillefer, Gaulieru, Lecomtu in gospodu Rochambeau. Torej vam ni nič pomagano, čeprav bi gospod marquis padel. Božja in kraljeva Vandeja ne pade. Gospod marquis je tu za mano. Poslušajte torej in bodite tihi!

Vojska, ki jo bojujejo zoper nas, je krivična. Mi smo tu na svoji zemlji. Mi vam ničesar nismo hoteli, vi ste nas napadli. Mi ne rabimo vaše republike; namesto da nas pustite na miru, ste poslali nad nas svoje rablje. Mi se samo branimo pošteno, kakor je božja volja, da se vsak napadeni brani. Prišli ste, da nas odtrgate od našega doma in polja in od naših družin; zažgali ste naše hiše in pridelek, žene in otroke ste prisilili, da so morali zbežati v gozd. Zdj nas v tem stolpu oblegate. Od povsod ste dobili okrepčenja in vas je štiristisoč petsto, nas pa je samo devetnajst. Živil in municije imamo zadosti.

Posrečilo se vam je položiti mino in raztrgati naš zid. Zdj se pripravljate na naskok skozi prestrelino. Mi pa vam hočemo nekaj reči — to je, najprej gospod marquis, knez Bretonije in posvetni prior opatije Sveta Marija lantenaska, v kateri se vsak dan bere sveta maša, ki jo je ustanovila kraljica Ivana — potem ostali branitelji stolpa, gospod abbé Turmeau, ki se v vojni piše Grand-Francoeur, dalje moj kamerat Guinoiseau, kapitan campvertski, moj kamerat Chante-en-Hiver, kapital campdelavoiniski, moj kamerat La Musette in končno jaz, kmet iz sela Daon.

Poslušajte!

Mi imamo tri talce, tri otroke. Te otroke je eden vaših bataljonov posinovil, oni so vaši. Mi vam te otroke vrnemo, če hočete. Pod enim pogojem! Morate nas pustiti, da svobodno odidem.

Če to odbijete, nas morate naskočiti ali s strani gozda skozi razstrelino ali s planote čez most. Gradič na mostu ima tri nadstropja, oziroma dva s pritličjem. V pritličje sem jaz, 'Strahoviti', ki zdaj govorim z vami, spravil šest sodov smole in svežnjev suhega vresja. V vrhnjem nadstropju je slama, v biblioteki v srednjem nadstropju pa so knjige in papirji. Železna vrata, ki vežejo most s stolpom, so zaklenjena, ključ ima gospod marquis v svojem žepu. Pod ta vrata sem izvrtal luknjo in skozi to luknjo teče nažveplana vrv-užigalka, ki sega do sodov smole; drugi konec imam jaz v rokah v stolpu. Zažgal jo bom, kadar bo prišel čas za to. Ako nam odrecete svoboden odhod, bomo prenesli otroke v drugo nadstropje gradiča na mostu, železna vrata se bodo zopet zaprla. Če naskočite grad preko mosta, boste gradič sami zažgali; če uderete skozi razstrelino, zapalimo gradič mi; če naskočite z obeh strani, zažgete vi in mi obenem. V vsakem slučaju so otroci izgubljeni.

Sedaj se pa odločite. Če sprejmete naš predlog, bomo mirno odkorakali. Če ne, bodo umrli otroci. Rekel sem." Mož na stolpu je utihnil.

Od zdolaj je zaklical glas:

"Ne damo vam prostega odhoda!"

Glas je bil trd in strog. Drug, mehkejši, pa vendar odločen glas je pristavil:

"Damo vam štiriindvajset ur premisleka, da se predate na milost in nemilost."

Po kratkem presledku je glas nadaljeval:

"Jutri ob tem času bo naskok, če se prej ne udate."

Prvi glas pa je zaklical:

"In potem ne bo pardona!"

Odgovoril jim je drug glas s stolpa. Visoka postava se je nagnila med dvema nadzidnima zobcema. Pri svitu zvezd je gledalec spoznal strašni obraz marquisa de Lantenac. Zdelo se je, da njegovo oko nekoga doli išče. Zaklical je:

"A, ti si, far!"

"Da, jaz sem, izdajca!" se je glasil trdi odgovor.

V resnici je bil to Cimourdain. Mlajši in mehkejši glas poleg njega je bil Gauvainov. Marquis se ni bil zmotil.

(Dalje prihodnjic)

**PODPIRAJTE "BAZOVICO" S PRISPEVKI
V GRADIVU IN DENARNI POMOČI, ŠIRITE
SLOVENSKI TISK!**

KRAJEVNI IMENIK PRIMORSKE

LAŠKO-SLOVENSKI DEL

GORIŠKO OKROŽJE

- Aiba** = Ajba; p.Ronzina
Aidussina = Ajdovščina; p.
Aisevizza = Ajševica; p.
Anicova Corada = Anhovo; p.Plava
Auzza = Avče; p.
Baccia = Bača; p.Piedicolle
Baccia di Modrea = Bača; p.Santa Lucia di Tolmino
Bansizza = Banjšice; p.
Battaglia della Bansizza = Bate; p.Gargaro
Battuglia = Batuje; p.Cernizza Goriziana
Bella d'Idria = Idrijska Bela; p.Montenero d'Idria
Bergogna = Breginj; p.
Biglia = Bilje; p.Merna
Bigliana = Biljana; p.Castel Dobra
Bocavizza = Bukovica; p.Valvolciana
Bodres = Bodrež; p.Canale d'Isonzo
Boreana = Borjana; p.Caporetto
Boriano = Brje; p.Caporetto
Boriano = Brje; p.Comeno
Bosco = Gozd; p.Zolla
Boscomalo = Hudi Log; p. Monfalcone
Bresovico = Brezovk; p.Dolegna
Brestovizza in Valle = Brestovica; p.Monfalcone
Bretto = Log; p.
Budagne = Budanje; p.Vipacco
Cal di Canale = Kal; p.Auzza
Cal di Gracova = Kal; p.Villa Iussina
Cal di Plezzo = Kal; p.Plezzo
Camigna = Kamnje; p.Cernizza Goriziana
Campolongo di Vipacco = Dolga poljana; p.Vipacco
Camporosso in Valcanale = Žabnice; p.
Canale d'Isonzo = Kanal; p.
Canonla = Kanomlja; p.Idria
Caporetto = Kobarid; p.
Carbonari = Voglarji; p.Tarnova della Selva
Carnizza d'Idria = Krnice; p.Idria
Castagnavizza del Carso = Kostanjevica; p.Comeno
Castel Dobra = Dobrovo; p.
Castelgiovanni = Ivanji prad; p.Comeno
Ceconico = Čekovnik; p.Idria
Cernizza Goriziana = Črniče; p.
Cero di sopra = Cerovo gor; p.San Floriano del Collio
Cero di sotto = Cerovo dol.; p.San Floriano del Collio
Chiapovano = Čepovan; p.
Chiesa San Giorgio = Kneža; p.Piedimelze
Ciadra = Čadrg; p.Tolmino
Cighino = Čiginj; p.Volzana
Circhina = Cerkno; p.
Clanzi in Valle = Klanec; p.Comeno
Cobbia = Kobjeglava; p.San Daniele
Cobidil San Gregorio = Kobdil; p.San Daniele
Colle Pietro = Petrovo Brdo; p.Piedicolle
Collobrida = Golobrd; p.Dolegna
Comeno = Komen; p.
Coritenza di Plezzo = Koritnica; p.Plezzo
Cosana del Collio = Kozana; p.Quisca
Cosarna Santo Spirito = Kozarno; p.Castel Dobra
Cosarsa = Kozaršče; p.Volzana
Cosbana nel Collio = Kožbana; p.Dolegna
Crasena Furlana = Krasno; p.Quisca
Creda = Kred; p.Robis
Crocera Loqua = Lokve; p.Chiapovano
Crusevizza di San Daniele = Hruševica; p.San Daniele
Cucco = Kovk; p.Aidussina
Cucco di Gracova = Kuk; p.Piedicolle
Descla = Deskle; p.Plava
Doblari = Dobljar; p.Ronzina
Dobraule di Santa Croce = Dobravlje; p.Santa Croce
Dole = Dole; p.Idria
Dolegna di Vipacco = Dolenje; p.Aidussina
Dollia = Dole; p.Idria
Dor di Plezzo = Dvor; p.Plezzo
Dol grande = Veliki Dol; p.Comeno
Dresenza = Dreznica; p.
Duple San Tommaso = Duplje; p.Vipacco
Ersel in Monte = Erzelj; p.Vipacco
Fleana = Fojana; p.Castel Dobra
Gabria = Gabrje; p.San Daniele del Carso
Gabria di Tolmino = Gabrje; p.Tolmino
Gabria al Vipacco = Gabrije; p. Merna
Gabrovizza = Gabrovica; p.Comeno
Gargaro = Grgar; p.
Geserza = Jezerca; p.Dresenza
Godovici = Godovič; p.
Goiaci = Gojače; p.Cernizza Goriziana
Goregna di Canale = Gorenja vas; p.Canale d'Isonzo
Goriano = Gorjansko; p.Comeno
Gozze = Goče; p.Vipacco
Gracova Seravalle = Grahovo; p.
Graschie di Vipacco = Gradišče; p.Vipacco
Gradiscutta = Gradišče; p.Pervacina
Idresca di Dole = Ideršček; p.Idria
Idresca d'Isonzo = Idersko; p.Caporetto
Idria = Idrija; p.
Idria della Baccia = Idrija; p.Santa Lucia di Tolmino
Idria di sotto = Spodnja Idrija; p.Idria
Ielicini Val Zala = Jelični vrh; p.Idria
Labigna = Labinje; p.Circhina
Ladra = Ladra; p.Caporetto
Laglesie San Leopoldo = Lipalja ves; p.Pontebba
Lasna Valfredda = Lazna; p.Chiapovano
Ledine = Ledine; p.Idria
Libussina = Libušnje; p.Caporetto
Lippa di Comeno = Lipa; p.Comeno
Locavizza di Aidussina = Lokavec; p.
Locavizza di Canale = Lokovec; p.Chiapovano
Locavizza di San Daniele = Lukovec; p.San Daniele del Carso
Loga d'Idria = Idrijski Log; p.Montenero d'Idria
Logarsca = Logaršče; p.Piedimelze
Lom di Canale = Lom kanalski; p.Santa Lucia di Tolmino
Lome in Monte = Lome; p.Montenero d'Idria
Longo = Logje; p.Bergogna
Loquizza Seghetti = Lokvica; p.Merna
Lose = Lože; p.Vipacco
Losizze di Zuanutti = Lozice; p.San Vito di Vipacco
Lubino = Lubinj; p.Tolmino
Luico = Livek; p.
Machinici Comparetti = Mahniče; p.San Vito di Vipacco

- Mance** = Manče; p.Vipacco
Medana = Medana; p.Castel Dobra
Merna = Miren; p.
Modrea = Modreja; p.Santa Lucia di Tolmino
Modreuzza = Modrejce; p.
Moncorona = Kronberg; p.Salcano
Monte Croce di Tarnova = Križna gora; p.Zolla
Montenero di Caporetto = Krn; p.Caporetto
Montenero d'Idria = Črni vrh; p.
Monte San Vito = Šentviška gora; p.Slape d'Idria
Monte Snoile = Znojile; p.Villa Iussina
Montespino = Dornberg; p.
Monte Urabice = Vrabče; p.San Vito di Vipacco
Montorso = Medvedje brdo; p.Godovici
Nebola = Neblo; p.Dolegna di Vipacco
Nosena = Nozno; p.Dolegna di Vipacco
Novacchi = Novaki; p.Circhina
Novello = Novelo; p.Comeno
Novavilla = Nova vas; p.Merna
Oblocca = Obloke; p.Villa Iussina
Oltresonzia = Čezsoča; p.Plezzo
Opacchiassella = Opatje selo; p.Merna
Orecca di Circhina = Orehek; p.Circhina
Oressia = Orešje; p.Zolla
Ossecca = Osek; p.Sambasso
Ossegliano = Ozeljan; p.Sambasso
Ottales = Otalež; p.Circhina
Ottelza = Otlica; p.Aidussina
Paniqua = Ponikve; p.Slape d'Idria
Peci = Peč; p.Merna
Pecine = Pečine; p.Slape d'Idria
Pervacina = Prvačina; p.
Piedicolle = Podbrdo; p.
Piedimelze = Podmelec; p.
Piedimonte del Calvario = Podgora; p.
Pieve Buccova = Bukovo; p.Gracova Seravalle
Pieve di Leupa = Levpa; p.Auzza
Piuma = Pevma; p.
Planina = Planina; p.Vipacco
Planina di Circhina = Planina; p.Circhina
Plava = Plave; p.
Plessiva di Medana = Plešivo; p.Castel Dobra
Plezzo = Bovec; p.
Pliscovizza della Madonna = Pliskovica; p.Comeno
Plusina = Plužne; p.Plezzo
Podraga = Podraga; p.San Vito di Vipacco
Podicrai del Piro = Podkraj; p.Zolla
Poggio S. Valentino = Podsabotin; p.Piuma
Poglie piccolo = Malo polje; p.Zolla
Polubino = Poljubinj; p.Tolmino
Prapeno del Monte = Prapretno brdo; p.Slape d'Idria
Prapeno di Tolmino = Prapretno; p.Tolmino
Predil = Predel; p.Bretto
Quisca = Kojsko; p.
Raccogliano = Orehovlje; p.Merna
Ranziano = Renče; p.
Recca San Giovanni = Reka; p.Circhina
Rifembergo = Rihemberg; p.
Ronzina = Ročinj; p.
Ruppa di Merna = Rupa; p.Merna
Rutte di Gracova = Nemški Rut; p.Gracova di Seravalle
Sabice = Žabče; p.Tolmino
Sable Grande = Velike Žablje; p.Santa Croce di Aidussina
Sacris = Zakriž; p.Circhina
Saga = Žaga; p.Serpenizza
Salcano = Solkan; p.
Samaria = Šmarje; p.San Daniele del Carso
Sambasso = Sempas; p.
San Daniele del Carso = Štanjel; p.
San Floriano del Collio = Števerjan; p.
San Martino = Šmartno; p.Quisca
San Pietro di Gorizia = Šent Peter; p.
San Tommaso di Scilla = Šent Tomaž; p.Santa Croce di Aidussina
San Vito di Vipacco = Šent Vid; p.
Santa Croce di Aidussina = Sv.Križ; p.
Santa Lucia di Tolmino = Sv.Lucija; p.
Sant'Andrea di Gorizia = Štandrej; p.
Sapuse = Žapuže; p.Aidussina
Savogna d'Isonzo = Sovodnje; p.Merna
Scherbina = Škrbina; p.Comeno
Scilla = Škrlje; p.Santa Croce di Aidussina
Sebreglie = Šebrelje; p.Slape d'Idria
Sedula = Sedlo; p.Bergogna
Sella del Bivio = Selo; p.Cernizza Goriziana
Sella delle Trincee = Sela; p.Monfalcone
Sella di Caporetto = Staroselo; p.Caporetto
Sella di Volzana = Selo; p.Volzana
Senico = Senik; p.Dolegna
Serovenza = Žirovnica; p.Idria
Serpenizza = Srpenica; p.
Sibeglia = Šibelji; p.Comeno
Slappe d'Idria = Slap; p.
Slappe Zorzi = Slap; p.Vipacco
Sonzia = Soča; p.
Sturie delle Fusine = Šturje; p.Aidussina
Susida = Sužid; p.Caporetto
Sutta = Sveto; p.Comeno
Tarnova della Selva = Trnovo; p.
Temenizza = Temnica; p.Comeno
Ternova d'Isonzo = Trnovo; p.Caporetto
Tertenico = Trtnik; p.Piedicolle
Tolmino = Tolmin; p.
Tomasovizza = Tomaževica; p.Comeno
Trenta d'Isonzo = Trenta; p.Sonzia
Tribussa = Tribuša; p.Slape d'Idria
Ucagna dei Marchi = Ukanje; p.Canale d'Isonzo
Ugovizza = Ukve; p.
Ursina = Vrsno; p.Caporetto
Ustie = Ustje; p.Aidussina
Valbruna = Vučja ves; p.Ugovizza
Valvolciana = Volčjadraga; p.
Vedignano = Vedrijan; p.Quisca
Vercoglia di Cosbana = Vrhovlje; p.Dolegna
Vercoglia di Quisca = Vrhovlje; p.Quisca
Verpogliano = Vrhpolje; p.Vipacco
Vertoiba in Campisanti = Vrtojba; p.San Pietro di Gorizia
Vertovino = Vrtovin; p.Cernizza di Vipacco
Villa Grotta di Dante = Zadlaz; p.Tolmino
Villa Iussina = Huda južna; p.
Villa Morsca = Morško; p.Canale d'Isonzo
Villa Svina = Svino; p.Caporetto
Villa Montevecchio = Vogrsko; p.Valvolciana
Vipacco = Vipava; p.
Vipulzano = Vipolže; p.Cosana del Collio
Visnovico = Višnjevnik; p.Quisca
Vittuglia = Vitovlje; p.Sambasso
Volzana = Volče; p.
Voisizza di Comeno = Vojšica; p.Comeno
Voschia = Vojsko; p.Idria
Zolla = Col; p.
Zolliava = Coljava; p.Comeno

Izpod latnika

NOVA JUGOSLOVANSKA VLADA

V VLADI STA DVA ZASTOPNIKA
NARODNO OSVOBODILNEGA GIBANJA

London, 7. (Reuter). Z zanesljivega vira poročajo, da je bila danes pod predsedstvom dr. Ivana Šubašića imenovana nova vlada. Dva zastopnika narodno-osvobodilnega gibanja sta že na poti in sicer Slovenec dr. Drago MARUŠIČ, bivši ban in minister in Sreten VUKOSAVLJEVIĆ, Srb, profesor beograjskega vseučilišča.

Nadaljna dva znana člana sta: dr. Izidor CANKAR, univerzitetni profesor, član SLS in bivši poslanik v Kanadi ter dr. Jure ŠUTEJ, bivši finančni minister in član HSS. Novo vlado sestavljajo po dva Slovenca, dva Srba in dva Hrvata. Kralj Peter II. je ukaz o imenovanju podpisal ponoči.

Ga. LOJZKA MOZETIČ

V soboto 24. junija, je po neuspehi operaciji umrla v Kairu, v vsej slovenski koloniji znana, priljubljena in spoštovana, ga. Lojzka Mozetičeva, soproga g. Klementa Mozetiča. V nedeljo 25. junija smo jo spremili k večnemu počitku. — Pokojna ga. Lojzka se je doselila iz Renč na Goriškem pred 19 leti. Nekaj mesecev za njo ji je sledil tudi soprog. V srečnem zakonu se jima je rodila hčerka Vida, ki je že nekaj let poročena z

g. Slavkom Isajevićem. — Pok. ga. Lojzka je bila pravi tip vipavske Slovenke: delavna, pridna in skrbna, zraven pa tudi zelo družabna. Pri vseh prireditvah je njen visok, krepak in šolan sopran vodil slovenske pevske zборе v Kairu. Nastopala je tudi pri vseh prireditvah Jugoslovanskega rdečega križa: na radiu, v Operi in drugod. S svojim soprogom, ki poje mehak in izpiljen tenor, sta bila kot dva slavčka. Sedaj je Lojzkin glas zamrl... Mnoge slovenske prostovoljce, ki so našli v njenem domu vso prisrčnost domačega gostoljubja, bo novica ravno tako prizadela, kakor je težko presenetila tisto veliko množico pogrebcev, ki je gospo Lojzko spremila na zadnji poti. Takega pogreba — so govorile slovenske ženice — Slovenci še niso dočakali v Kairu. To je gotovo bila nemajhna uteha za žalujočega soproga in hčerko Vido. Večen spomin blagi gospe Lojzki; ostalim pa naše iskreno sožalje!

VIDOVAN. Vsi Jugoslovani doma in v tujini so se s pieteto spomnili padlih junakov, katerih spomin praznujemo vsako leto na Vidovan. Naj bi bil letošnji Vidovan zopet tista gonilna sila in tisti me-mento, ki je posebnost srbski narod vodil skozi sto-

letja k svobodi in krepitvi ne samo srbskega duha, pač pa tudi k stvaritvi Jugoslavije; naj bi letošnji Vidovan razsvetlil duhove in jih opomnil, da je samo v slogi, bratstvu in vzajemnosti zajamčena jugoslovanska bodočnost!

LISTNICA UREDNIŠTVA. Karel 305: Hvala za Tvoje pismo. Mogoče se bo ključ le našel, mogoče tudi nasvidenje. — **Olaf:** Tvoj oče je zdrav v Bariju. Naslov smo ti včeraj poslali. — **Ludvik:** "Bazovice" so na potu, prvotni naslov je bil napačen. — **Gašo:** Iskrena hvala za pismo, sem takoj odgovoril. Naproseno dobiš čim prej. Oglasi se zopet! — **Zorko:** Že nekaj mesecev nimamo sporočil, oglasi se! — **Dorče:** Kje si? — **Gustl:** Hvala za obe pismi, odgovor je na poti.

ANGLO-FRANCOSKI SPORAZUM. Po dolgih pogajanjih izgleda, da je vendarle prišlo do sporazuma med Angleži in Francozi glede upravljanja osvobojenega francoskega ozemlja. General De Gaulle je že prispel v Washington in bo poskušal doseči z vodilnimi ameriškimi krogi iste pogoje, kakršni so bili sklenjeni v Londonu.

JUGOSLOVANSKO BOJIŠČE. Bojevniki N.O.V. so v Bosni osvobodili mesto Prozor. Tudi na ostalih odsekih bojišča so bili v zadnjih dneh zelo aktivni. V Sloveniji so še vedno ogorčene borbe na dolenskem odseku, v Reški dolini, v Trnovskem gozdu in v Cerkljanski kotlini. Bojevniki so ponovno uničili nekaj nemških vojaških vlakov na progi Ljubljana-Trst. — Zavezniški letalci so ponovno bombardirali tržaško rafinerijo "Aquila". Vojni cilji v Brodu na Savi, v Zagrebu in Zemunu so bili zopet bombardirani.

KONCERT JUGOSLOVANSKIH BEGUNCEV. Kakor smo informirani namerava pevski zbor be- gunskega taborišča prirediti v Kairu koncert za tu- kajšno jugoslovansko kolonijo. V sredo 5. tm. je zbor zapel nekaj pesmi na koncertu kluba El Alamein. Zelo številni gledalci so jugoslovanske pevce navdu- šeno pozdravljali.

V SKLAD "BAZOVICE" so darovali gg.: Zuljan Jelka P.Eg. 50.-; Batistič Ivanka 50.-; Gregorič Ivanka 50.-; Venkli Mihela 50.-; Pahor Zora 30.-; Petrovič Lucija 20.-; Berce Marija 10.-; Gregorič Leonard 50.-; N.N. 20.-; Kranjc Ema 20.-; Humar Marica 20.-; Merljak Ivan 50.-; VSEM SE ISKRE- NO ZAHVALJUJEMO!

ZMAGA ŠE LETOS

(Konec s 7.strani)

stvarnejša neodvisnost, kakor pa je bila pred 1.1938. Globoko sem prepričan, da bo po vseh stiskah in trpljenju naša duhovna neodvisnost mnogo večja kakor pa je bila pred zadnjo vojno. Če so vse ostale sile pripravljene žrtvovati del suverenosti, politične in gospodarske, se tudi Češkoslovaška tega ne bo otepal. Nobenih obveznosti nimamo, da bi morali žrtvovati enostransko kakršen koli del naše suver- nosti.

("Picture Post")

SOVJETSKI GENERALI

Med slavnimi generali, katerih imena se blišče v sedanjih sovjetskih vojnih poročilih, je Aleksander Rodimcev, ki je mesece in mesece branil Staljingrad, prisposoba novega sovjetskega vojskovodje. Njegova mladost, njegovo obnašanje in občevanje z moštvo, njegov način prevdarka in odločitve, vse to niso lastnosti neke genialne osebnosti, pač pa so to značilne poteze cele vrste mladih sovjetskih generalov. O tem generalskem pokolenju se je nekoč izrazil Šapošnikov nasproti nekemu tujemu vojaškemu odposlancu, pol v šali, pol zares: "Naše vojaške šole proizvajajo sedaj Napoleone na tekočem traku. Seveda se morajo mladiči marsikaj naučiti več kakor Napoleon."

Rodimcev ima danes 37 let. To se pravi, da zavestno ni doživljal drugega režima kakor komunističnega; nobene druge vojaške izobrazbe ni poznal kot vojaško šolo Rdeče vojske. V svoji zavesti mu ni bilo potrebno vezati izkušnje in znanja carskih časov z novo miselnostjo in novimi ustanovami, kar so vse morali storiti starejši sovjetski generali. Rodimcev je proizvod Rdeče revolucije.

Za časa meščanske vojne je pohajal v ljudsko šolo. V mladinskih sovjetskih organizacijah si je osvojil svetovni nazor, ki urejuje socialno življenje in se približuje naravnim zakonom človeške družbe.

Važno je, da povdarimo zgneteno bistvo socialnih nauk, ker so ravno ti ustvarjali v mladem sovjetskem častniškem pokolenju tiste vrele moči in odločnosti, ki danes na bojišču napajajo sovjetske bojevnike. Že v vojaški šoli je mladi Rodimcev oplajal samega sebe z osnovnimi nauki in finesami, drugače precej abstraktne filozofije materialistične znanosti. Tam je n.p.r. spoznal, da razvoj ne poteka premočrtno, pač pa skokoma in eksplozivno. Spoznal je, da se sodobne miselnosti stalno gibljejo in udarjajo v ekstremna nasprotstva. Taki eksplozivni udari so n.p.r. revolucije. Kako resnična je ta teorija, ki je dobila veljavo naravnega zakona, kakor je n.p.r. zakon težnosti, posebno pri vojnih dogodkih zadnjih treh let na vzhodnem bojišču, to je danes znano že vsakomer. Kajti ravno v trenutku, ko je grozila situacija na sovjetski strani, da se sprevrže v katastrofo, so bili upi in nade apostolov najčvrstejši.

Ko je Aleksander Rodimcev zasedal samo še nekaj tovarniških poslopij v Staljingradu, je bila njegova vera — povedati moramo to z njegovimi besedami — njegovo znanstveno globoko zasidrano prepričanje, da pride že v najkrajšem času do radikalne spremembe. Nekemu dopisniku je Rodimcev izjavil: "Našo vojno vodimo z znanstveno metodiko, zato bomo to vojno tudi dobili." Pripovedoval je to s prepričanjem krščanskega križarja.

Na vojaški akademiji v Moskvi je Rodimcev do popolne dovršenosti izoblikoval novi tip sovjetskega generala. Tu je živel skoro samostansko življenje. Država mu je dala hrano in stanovanje, oblekla ga je in vzgojila. Že na akademiji bi se bil lahko poročil pod pogojem, da bo tudi njegova družica živela z njim v vojašnici. Učitelji vojaške akademije so ga, kakor vsakega drugega, psihološko opazovali. Ugo-

tovili so, da je korajžen, inteligenten, iniciativen in poln fantazije. Ko je prestal častniški izpit so ga psihologi predlagali za častnika. Odšel je na generalštabno šolo. Ravno jo je dobro končal, ko se je vnela meščanska vojna v Španiji. Kakor znano so na španskem bojišču prakticirali nemški, italijanski in sovjetski generalštabni častniki, da bi na licu mesta taktično in strategično preizkusili veljavnosti sodobnih vojaških doktrin in orožja. Rodimcev je odšel v Španijo.

Obramba Madrida, katere se je aktivno udeležil, je bila zanj razodetje. S posebno pozornostjo je zasledoval dogodke na južnem robu španske prestolice. V vseučiliškem okraju je bila borba najbolj ogorčena. Moderno orožje in moderna taktika sta se tu spajali z zastarelimi in primitivnimi borbenimi načini. Vsega tega, kar se je tu dogajalo, ni čital v nobeni vojaški knjigi. Marljivo si je zapisoval vse svoje izkušnje in prvi postavil pravila o velemestnem bojišču. Prepričal se je, da je velemesto, ki žrtvuje vsa svoja številna poslopja, najmočnejša trdnjava. Nasprotnik, ki ga branitelj zapeljuje v labirinte cest, kanalov, stopnjišč, izgubi hitro vsako preglednost in napadalec je obsojen na usodo džungle. Če pa branilec v svojih rokah preišljeno in razumno razpolaga z vsem omrežjem plinske napeljave, kabljev, kanalizacije itd., jih aktivira ter primerno pripravi, potem lahko čisto majhna posadka, ki je posvečena v vse te zamotane sisteme velemesta, z največjim uspehom zadržuje stokrat številnejšega sovražnika.

Raport o strategični važnosti velemest je Rodimcev predložil svojemu poveljniku Šapošnikovu, ki je napravil v generalnem štabu ogromen utis. Takoj je pričela organizacija obrambe sovjetskih mest. S kakšnim uspehom, to nam je vsem še v zelo dobrem spominu. Skoro povsod pa je bil Rodimcev prisoten. Kijev je branil na način, da je komaj še tu pa tam ostal kamen na kamnu. Cele ulice so bile minirane z zakasnelim vžigom in bloki hiš so se zgrnili v trenotku, ko so Nemci predrli v mesto. Spretno prikritite mine so se raztreskale na cestnih hodnikih, na spomenikih, vodnjakih, drogovi visoke napetosti in se podirale na sovražnika. Električni tok je ugonobil na tisoče nemških življenj. Vsi demoni moderne tehnike in vse prirodne sile so se sprostile nad tujega zavojevalca. Porušene dolinske zapore so preplavljale cele pokrajine in uničevale nemški vojni material.

Kako je bilo v Staljingradu, to je nazorno pokazal film "Staljingrad" in tudi vsa obširna literatura, ki je bila napisana o tej junaški borbi. Napačno pa bi bilo misliti, da je Rodimcev s svojimi številnimi mladimi tovariši norel od zmage. Ne, vsi ti mladi ljudje so ostali mirni in hladni, ravno taki kakor so bili v časih sovjetskih porazov. Polno se zavedajo, da je zmaga na njihovi strani tako kakor veruje vestni računar v veljavnost aritmetičnih zakonov. Ta vera v kavzalnost vojnih dogodkov, to globoko prepričanje v večne resnice znanosti, daje sovjetskim častnikom tisto odločnost, tisto junaštvo in tisti fanatizem, ki ga danes občuduje ves svet.